

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 19, Sayı: 1, Sayfa: 209-221, ELAZIĞ-2009

BATI ANADOLU'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN YUNAN MEZALİMİ HAKKINDA YÜZBAŞI İSMAİL HAKKI EFENDİ TARAFINDAN HAZIRLANMIŞ ASKERÎ BİR RAPOR

*A Military Report Prepared By Captain Ismail Hakki Efendi About
the Grek Atrocities in the Western Anatolia*

Zafer ÇAKMAK*

Özet

İzmir–Burhaniye ve Balatçık–Söke demiryolu hattı boyunca Yunanlılar tarafından yapılan mezalimi bizzat görmek isteyen, içerisinde yerli ve yabancıların bulunduğu bir heyet, 15 Ekim 1922 tarihinde İzmir’den hareket etmiştir. Bu heyete, İzmir Mevki Komutanlığı Karargâhı’nda görevli Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi refakat etmiştir. Heyetin, Batı Anadolu’da Yunan mezalimine uğramış köy, kasaba ve şehirlere yaptığı seyahatin sona ermesinden sonra, Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi tarafından, bu seyahat hakkında bir rapor hazırlanmıştır. Bu çalışma, Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi tarafından hazırlanmış olan raporun transkribe edilmiş halidir.

Anahtar Kelimeler: Yunan, Mezalim, Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi, Batı Anadolu, Rapor.

Abstract

A commission including both local people and foreigners who wanted to see the Greek atrocities done throughout the railway from Izmir-Burhaniye to Balatçık-Söke came to move from Izmir on October 15, 1922. Captain Ismail Hakki Efendi, an officer in charge in the Quarterage of Izmir District Command accompanied this commission. After the visit of the commission to the villages, townships, cities which was subject to the Greek atrocities, a report was prepared about this visit. This study is a transcribed version of the report prepared by Ismail Hakki Efendi.

Key Words: Greek, Atrocity, Captain Ismail Hakki Efendi, Western Anatolia, Report

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, ELAZIĞ, zcakmak@firat.edu.tr.

Giriş

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgaliyle başlayan Yunan mezalimi, kısa sürede Batı Anadolu'nun tamamında kendisini hissettirmiştir. Yunan ordusunun işgal ettiği yerlerde yaşayan Türklere, Yunan askerleri ve onlarla birlikte hareket eden yerli Rumlar müthiş bir zulüm, vahşet ve katliam uygulamışlardır.¹ Batı Anadolu'nun Yunan işgaline uğrayan bütün köy, kasaba ve şehirleri bu mezalimden nasibini almıştır. Yunan işgaline uğrayan bu yerlerde toplu katliam yapmak, adam öldürmek, işkence yapmak, çocuk yaştaki kızlara ya da ihtiyar kadınlara tecavüz etmek, ayrıca camileri, evleri, iş yerlerini, tarlaları yağmalamak, hayvanları telef etmek Yunan askerleri ve yerli Rumlar için sıradan olaylar haline gelmiştir.²

Yunanlıların ve yerli Rumların, Batı Anadolu'nun işgali sırasında gerçekleştirmiş oldukları mezalim, tahkik ve tespit edilmeye çalışılmıştır. Muhtelif zamanlarda yerli-yabancı heyet ve kişilerce yapılan tahkikatlar sırasında tutulan tutanaklar, tahkikatların sonucunda hazırlanan raporlar Yunan işgal siyasetine ışık tutacak bilgileri içermektedir. Yunan mezaliminin tespiti bağlamında değerlendirilmesi gereken en önemli tahkikat, şüphesiz Amiral Bristol başkanlığında oluşturulan Müttefiklerarası Tahkik Heyeti'nin incelemeleri ve hazırlamış olduğu rapordur. Bu raporda Yunanlılar, yaptıkları mezalimden dolayı suçlu ve sorumlu bulunmuşlardır.³

Batı Anadolu'da 1919–1922 yılları arasında Yunan işgali altında bulunan yerlerde Türklerin maruz kaldığı mezalimi belgeleyen Müttefiklerarası Tahkik Heyeti'nin raporundan başka raporlar da vardır. Bu raporların bir kısmı yayımlanmış bir kısmı ise henüz yayımlanmamıştır. Yunan mezalimini bütün açıklığı ile ortaya koyan ancak tam metni yayımlanmamış olan önemli raporlardan biri de Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi tarafından hazırlanan ve “*İzmir Büyük Yangını, Aydın, Nazilli, Burhaniye, Söke Mıntukasında Vukû'a Getirilen Yunan Tahrîbât ve Mezâlimi Hakkında İki Kıt'a Rapor*”

¹ Yunan mezalimi hakkında geniş bilgi için bkz., Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli-1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999. Zafer Çakmak, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2007.

² Yunan mezalimi hakkında yayımlanmış resmî belgeler için bkz., *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi*, II, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1996; Talat Yalazan, *Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soy Kırımı Girişimi*, I-II, Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994; Zekeriya Türkmen, *Belgelerle Yunan Mezalimi*, Ocak Yayınları, Ankara 2000.

³ *Türkiye'de Yunan Fecâyii*, (Yayına Hazırlayanlar: Mustafa Turan, Süleyman Özbek, Zahit Yıldırım), Berikan Yayınevi, Ankara 2003, s. VII.

başlığını taşıyan rapordur. Bu rapor, Yunanlıların Batı Anadolu'da gerçekleştirdiği mezalimi bizzat görmek isteyen, içerisinde yerli ve yabancıların yer aldığı bir heyete refakat eden İzmir Mevki Komutanlığı Karargâhı'nda görevli Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi tarafından 29 Ekim 1922 tarihinde hazırlanmıştır.

Yunanlıların Batı Anadolu'da gerçekleştirdiği mezalimi anlatan bu rapor bugünkü harflere transkribe edilirken, mümkün olduğu kadar, orijinal halinin bozulmamasına dikkat edilmiş; bu yüzden de rapor sadeleştirilmemiştir. Ancak rapor transkribe edilirken imlâ kuralları esas alınmış ve ağır bir transkripsiyon işaretlemesi yoluna da gidilmemiştir.

İzmir Büyük Yangını, Aydın, Nazilli, Burhaniye, Söke Mıntıkasında Vukû'A Getirilen Yunan Tahrîbât Ve Mezâlîmi Hakkında İki Kıt'A Rapor

İzmir-Burhaniye ve Balatçık-Söke şimendifer hattı boyunca Yunanlılar tarafından irtikâp edilen mezâlîm ve fecâyî'î görmek üzere 15.10.1338'de İzmir'den hareket eden ecnebî ve Türk gazetecileriyle ecnebî zâbitlerinden mürekkep hey'ete refâkat eden Mevki' Kumandanlığı Karargâhı'ndan Yüzbaşı İsmâ'il Hakkı Efendi'nin hazırladığı rapordur.

İzmir-Burhaniye ve Balatçık-Söke şimendifer hattı boyunca Yunanlılar tarafından irtikâp edilen mezâlîmi re'yü'l-ayn görmek üzere 15.10.1338 günü saat 8 evvelde İzmir'den hareket eden ecnebî ve Türk gazetecileri ile ecnebî zâbitlerinden mürekkep hey'et 17.10.1338 günü 2,30 sâ'at sonrada İzmir'e avdet etmiştir. Hey'et ber-vech-i âti zevâtan ibâret idi:

Ernest Renan Torpidosu'ndan Fransız Mülâzımı Mösyö Vetebyard,
Fransız Bahriye Yüzbaşısı Mösyö Bonarandi,
Deba gazetesi nâmına Mösyö Jorjdu,
İsviçre'de münteşir Lozan gazetesi muhâbiri Mösyö Alber Sepla (Mûmâ-ileyh aynı zamânda Paradiso Amerikan mektebinin Fransızca mu'allimidir),
Jurnal Ditalya ve Mesacero gazeteleri nâmına Mösyö Filipoci,
Nev York Herald nâmına 219 numaralı Amerika torpidosundan mülâzım Mösyö Peri,
Amerika Mu'âvenet Cemiyeti nâmına Mösyö Burc,
İzmir'de münteşir Ekodü Frans ve Luluvan gazeteleri nâmına Mösyö Alfred Dermond, Madam Şınayder ve Matmazel Şınayder,
Sadâ-yı Hak gazetesi nâmına Turgud Bey,
Adana'da münteşir Hayât gazetesi nâmına mezkûr gazete seyyâr muhâbiri Memdûh Rıfkı Bey.

Birinci seyâhatten sonra Ankara'dan İzmir'e gelerek düşman mezâlimini görmeyi ârzû eden Rus sefâreti istihbârât ve matbû'ât hey'eti erkânından ve Pravda ve İzveziya gazeteleri muhâbiri Mösyö Jorj Astahof ile 24.10.1338 târihinde Aydın'a gidilmiş ve 25.10.1338'de İzmir'e avdet edilmiştir.

Düşman Burhaniye'ye kadar hatt-ı güzergâhındaki tekmîl köyleri –bir ikisi müstesnâ olmak üzere– yakmış, köyleri kâmilen yağma ve talan etmiş, ahâlîsinden bir kısmına engizisyon mezâlimini temsilen envâ'-i işkencelerle öldürmüş, kadınlarının ırzına tecâvüz etmiş, nihâyet kaçarken kadınların bir kısmını da berâberinde götürmüştür. Ekser-i mıntıkada yakılan köylerden başka memleketin servetini teşkîl eden zeytinlik ve incir bahçeleri de ihrâk edilmiştir.

İnsanlığın yüz karası olan Yunanlılar ve Rumlar her türlü mezâlimi muntazam bir program dâhilinde tertîp ve icrâ etmiş ve yangını zâbitlerinin emirleriyle evvelce tertîp ederek mu'ayyen sâ'atlerde vücûda getirmişlerdir.

Türk ve Müslümânların zenginlerinden para çekmek için vesîleler ihdâs ederek zavallıları hapsedmek ve bi'l-âhare tehditle paralarını aldıktan sonra ârzû ettiklerini tahliye ve istediklerini nefy veya imhâ eylemek; işkencelerle insan darp etmek; süngü, tüfenk, topuzla birçok masûmların kanını içmek, diri diri insan kuyuya atmak; yakmak bu hûnhârların takîp ettikleri imhâ programı muktezâsından bulunmuştur. Hattâ düşman taht-ı işgâlinde bulunan kasaba ve kurânın eşrâf ve münevverâtını toplayarak kırlara götürmüş, zavallılara kazma kürek vererek mezârlarını kendilerine kazdırdıktan sonra süngü veya kurşunla öldürüp defnetmek gibi vahşetler göstermiştir. Aynı âkıbet-i fecî'eye ma'rûz kalan Nazilli'nin Atça karyesinden bir Türk makinist aldığı üç dört süngü yarasıyla ölü zannedilerek diri diri mezâra gömülmüş ve mezâr üzerindeki hafîf toprak tabakasından bir menfez bularak dışarı çıkıp Menderes'i geçmek suretiyle Yenipazar'a ilticâ ve hükûmetçe Yenipazar hastahânesinde taht-ı tedâvîye alınarak i'âde-i âfiyet etmiş ve bu adam bu sûretle hayâtını kurtarmağa muvaffak olmuştur.

Zulmün envâ'ine şahit olan köylülerin ma'rûz kaldıkları fecâyî' ve mezâlimi lisân-ı söz şöyle anlatırlarken dinleyen herhangi bir şahsın ürpermemesi için kurûn-ı ûlâ ahâlîsinden olması ve bu asırda işbu mezâlimi yapmak için de o insanın devr-i vahşete mensûp bulunması lâzımdır.

Mezâlimin şahidi olan heyet bu hâllerin pek hûnhârâne ve kastî olarak yapıldığında kâmilen müttefik kalmış ve irtikâp edilmiş olan fecâyî'e karşı hepsi nefretlerini izhâr etmişlerdi.

Yalnız hey'et meyânında hiçbir İngiliz'in bulunmaması şâyân-ı dikkattir. Tesâdüfî olarak Amerika konsoloshânesinde gördüğüm bir İngiliz seyahâte iştirâk edeceğini

bendenize iki gün evvel bildirmiş iken sözünü tutmamış ve va'adinden nükûl etmiştir.

Hey'et muhtelif tabî'iyette, muhtelif milliyete mensûp zevâtın ibâret olduğu için mezâlim görüşleri ve kanâ'atleri de tehâlûf etmiştir. Amerikalılar yangının düşman çekilirken veya bidâyet-i işgâlde mi vâki' olduğu gibi tahkîkât-ı ta'mîk ârzûsunu izhâr etmiş, Fransızlar ne zamân olursa olsun mezâlim ve fecâyî'in aynı derece-i nefreti müceb olduğunu nazar-ı dikkate alarak yalnız görmekle iktifâ eylemiş, İtalyan gazetecisi aynı nefreti izhâr eylemekle berâber hükûmetlerinin takîp ettiği siyâset ile Fransız ve Yunan idâreleri arasındaki farkı istimzâç gibi muhtelif ecnebî idârelerinin bıraktığı tesirâtı anlamaya çalışmıştır.

Rus gazetecisi ise esâsen ma'lûm olan Yunan vahşetini görmeye bile lüzûm hissetmeyerek tekrâr hükûmetimizin âğuş-ı şefkatine düşen zavallıların ahvâlini tetkîke hasr-ı mesâ'î eylemiştir.

Devr-i vahşeti ihyâ maksadıyla irtikâp edilen mezâlimden son derece müte'essir olan Fransız yüzbaşısı Türk hakkını ve Türk insanlığını elinden geldiği kadar ve imkân nispetinde müdâfa'a edeceğini ve şahit olduğu mezâlimi her yerde bütün açıklığıyla anlatacağını hey'et huzûrunda va'at ve temîn eylemiştir. Bununla berâber hey'eti teşkil eden tekâmül zevât Yunan vahşetinde müttefik kalmış ve hakîkati müdâfa'a edeceklerini beyân etmişlerdir.

Her köyü görmeleri teklîf edilen hey'et her yerde aynı mezâlimin aynı sûretle vâki' olduğuna kanâ'at getirerek, "*Artık görmeye lüzûm yoktur, çünkü nereye gitsek aynı manzara karşısında kalacağız*" gibi bir kanâ'at izhâr etmişlerdir.

Düşman mezâlimine ma'rûz kalan köylerden görülen ve tahkîk edilenler zîrde arz edilmiştir:

Cum'aovası– İstasyon civârındaki tekâmül evler yanmıştır.

Develiköy– Köyün sekencesi kısmen Rum olup köye yerli Rumlar tarafından ateş verilmiş, köy kısmen yanmıştır. Köye â'it çamlık da ihrâk edilmiştir.

Kayas– Bir Hıristiyan köyü olup kâmilen yanmıştır.

Konak Boğazı– Bu köy Develiköy İstasyonu ile Kayas İstasyonu arasında on beş hâneli bir Müslümân köyü olup Develi köyü Rumları tarafından bütün eşyâsı ile ihrâk, ahâlîsinden biri çocuk ve mütebâkiyesi kadın ve erkek olmak üzere on üç kişi şehît edilmiştir.

Tiryanda– Bir istasyon olup yakınındaki Tâhir Bey çiftliği ile ihrâk edilmiştir.

Torbalı– 200 hâneli bir köy olup 87'si yanmıştır. Köy yağma ve tahrîbe uğramış, ırza tecâvüz edilmiştir. Yunanlılar ric'atlarında köyden yirmi beş erkek ve kadını şehît etmiş, bidâyet-i işgâlden son güne kadar şühedâ miktârı elliye tecâvüz eylemiştir.

Torbalı'ya merbût Çaybaşı, Ahmetli, Kuşçuburun köyleri tamâmen yanmış, Çaybaşı'ndan sekiz, Ahmetli'den altı, Kuşçuburun'dan dört kişi katledilmiştir. Bu nâhiyeye merbût Yeniköy'ün yarısı yakılmış ve yangını Aydın'dan çekilen düşman ikâ etmiştir.

Bu mıntıkada düşman hangara 23 kişi toplayarak hangarla berâber ihrâk etmiştir.

Yine Torbalı'ya merbût Kızılcaköy ve Tulum köyleri işgâl esnâsında “*Türklere hizmet ediyorsunuz*” bahânesiyle düşman tarafından yakılmıştır.

Cellât İstasyonu– Yandığı gibi istasyon yakınındaki şimendifer me'mûrînine mahsûs on beş hâne de kâmilen yanmış, Cellât'ta eser kalmamıştır.

Belevi– Bu köy Kozpınar İstasyonu'na on beş dakika mesâfededir. Köy her ne kadar yangından masûn kalmış ise de senelerden beri kendilerine komşuluk eden Çayıryonca köyü Rumları köyden biri çocuk, biri erkek ve mütebâkiyesi kadın olmak üzere 32 kişiyi süngüden geçirmişlerdir.

Selçuk– Bu köyün üçte ikisi yanmıştır. Düşman köyden 27 Müslümân'ı kısmen gazyağı dökerek yakmak, kısmen süngü ve kurşunla öldürmek sûretiyle şehît etmiş ve şehîtler bir evin içine konarak üzerlerine hafif toprak tabakası örtülmüştür. Hey'et bu fecî manzaranın hamîli olan eve kadar gitmiş, manzaranın te'essürle şâhidi olan hey'et ta'affünden oda kapısı önünde fazla duramamıştır.

Sultaniye– 50–60 hâneli bir İslâm köyü olup Türklere hıdmet istinâdıyla bidâyet-i işgâlde Yunanlılar tarafından yakılmış, bugün orada hiçbir insan ve hiçbir ev kalmamıştır.

Aziziye– Düşman çekilirken köyün nısfından fazlasını yakmıştır.

Havuççılı– Seksen hâneli bir İslâm köyü olup düşman işgâl-i bidâyetinde yakmış; evvelâ üç, çekilirken iki kişiyi şehît etmiştir. Hattâ zavallılardan bir ihtiyârı kılavuz diye Aziziye'ye kadar getirerek bahçe içinde vurmuşlardır. Köyün zeytinliği ve bir miktâr incir ağacı da yakılmıştır.

Zeytinalan, Köçecili köyleri de bidâyet-i işgâlde düşman tarafından yakılmış, barınacak hiçbir ev kalmamıştır.

Balatçık– İki mahalleli ve dört yüzü mütecâviz hâneli bir köy olup nısfı yanmış, köyde envâ'-i mezâlîm irtikâp, ırza tecâvüz edilmiş, düşman çekilirken köy ahâlîsinden 150'ye karîb Müslümân'ı şehît etmekle son vazîfe-i denâ'etini de ifâ etmiştir. Buradan yüze karîb berâberinde götürdüğü kadından ancak bir kısmı avdet edebilmiş, mütebâkiyesinin hayât ve memâtı meçhûl kalmıştır.

Tekeköy– Bu köyden yalnız bir câmi' ile beş altı ev yanmış ise de buna mukâbil köyün tekâmîl bahçe evleri yangına ma'rûz kalmıştır. Düşman köyden yirmi kişiyi şehît etmiştir.

Neşetiye– Dörtte üçü yanmıştır.

Dereköy– Nısfı yanmıştır.

Kızılcapınar– Köy yanmaktan kurtulmuş ise de ahâlisi ve evleri kâmilen yağmaya ma'rûz kalmıştır.

Gümüşköy– Kâmilen yanmış, hiçbir ev kalmamıştır.

Yeniköy– Dörtte üçü yanmış, ahâlisinin hayât ve memâtı meçhûl kalmıştır.

Naipli– 200 hâneli bir köy olup düşman mezâliminden bahtiyâr bir sûrette kurtulmuş addedilen köy ahâlisinden dört kişi şehîd edilmiş, iki ev yakılmıştır.

Germencik– 920 hâneli olan bu nâhiye merkezi ve istasyon hemen kâmilen yanmıştır. Nâhiye Yunan işgâli altında kaldığı müddet zarfında 800 kişisini zâyi' etmiş, bu bîçârelerden 207'si düşman çekilirken Yunanlılar tarafından katledilmiştir. Aydın havâlisinde nefsi-ı nâhiye düşmanın en fecî' ve pek hûnhârâne vahşetine ma'rûz kalmış, işkencenin en müthiş tatbîk edilmiştir. Yunanlılar 63 kişiyi bir eve doldurarak hepsini süngüden geçirmiş, bir kuyuya atmıştır. Bunlar meyânında dokuz yerinden süngülenerek öldü zannıyla kuyuya atılan "Alim" isimindeki bir genç hey'ete süngü yaralarını göstermiş ve köy ahâlisi tarafından kuyudan çıkarılan bu gencin başındaki kuyu beresi vak'anın mâddî delîlini hey'ete karşı ibrâz etmiştir.

Diğer Şerif Ali oğlu Ahmet isimindeki şahıs kapatıldıkları odanın bacasına çıkararak kendisini ölümden kurtarmış ve kendisini hey'ete takdîm ve orada cereyân eden vak'ayı nakletmiştir.

Yine bu köyden on yaşlarında bir İslâm kızının karnına süngü sokulmuş ve süngü yarası heyete gösterilmiştir.

Hıdırbeyli– 300 hâneli olan bu köy kâmilen yakılmıştır.

Elengüllü– Yanmamış ise de insanca zâyiât vermiştir.

Reisköy– 65 hâneli olup 55'i düşman tarafından yakılmıştır. Bu köyden "Aleksandra" isiminde bir doktor 13.000 lira almış. Köylüler bu doktorun İzmir'de mevkûf olduğunu söylüyorlar.

Karağaçlı– 120 hâneli olup üçte ikisi yanmış, iki kişi şehîd edilmiştir.

Üzümlü– 300'ü mütecâviz hâneye mâlik olan köyün üçte ikisi yanmış ve harâp olmuştur.

Erbeyli– Kırk beş hâne yanmıştır. Düşman bu köyden 52 Müslümân'ı topuzla başlarına vurmuş, ustura ile kesmek sûretiyle öldürmüştür. Bu zavallılar meyânında yalnız Kabakçı Hüseyin nâmındaki şahıs kurtulmuştur. Bu müthiş vak'ayı hey'et-i merkûm Hüseyin'in ağzından dinlemiştir.

Umurbeyli– Köy yanmış ise de köyün bağ ve bahçe damları kâmilen ihrâk

edilmiştir. Düşman bidâyet-i işgâlden ric'atına kadar köy ahalisinden 27 kişiyi katl ve ihrâk etmiş ve 7 kişiyi esir sıfatıyla habs ve nefy eylemiştir.

Karapınar– Aydın mutasarrıflığınca istihsâl edilen ma'lûmâta nazaran bu köyden 200 hâne, 2 câmi, 40 hân, hamâm ve dükkân, 2 fabrika, iki mektep, 3 emâkin-i mîriye yanmıştır. Evvelce 2338 nüfûsa mâlik olan köyde hâlen 800 kişi kalmıştır. Düşman bidâyet-i işgâlde 28 kişiyi istasyon önünde öldürmüş ve köy tamâmıyla yağma edilmiştir. Düşman çekilirken 33 kadını berâberinde götürmüş ve bîçârelerin âkıbeti hakkında hiçbir ma'lûmât alınamamıştır.

Karapınar merkez nâhiyesi ile nâhiyeye merbût kurâdan elli kişi esîr-i harp olarak götürülmüştür. Düşmanın yaptığı bunca mezâlîme rağmen ahâlî köydeki Rum mektebini taht-ı muhâfazaya almış ve Türk'ün fazîletini bu mâddî delîl hey'ete göstermiştir.

Meşelik– 60 haneli bir köy olup kâmilen ihrâk edilmiş. Köylüden bir miktâr insan öldürülmüştür.

Arzular– 70–80 haneli olan bu köy Yunanlıların ric'atında kâmilen yakılmıştır.

Mehmetler– 50 hânedan ibâret olan bu köy dahi kâmilen yanmıştır.

Karakilise– 120 haneli olup kâmilen ihrâk edilmiştir.

İkizdere– Bu köy dört mahalleden ibâret ve 200 haneli olup kâmilen ihrâk edilmiş ve hiçbir ev kalmamıştır.

Kızılcaköy– Kısm-ı âzamı yanmıştır.

Ahurköy– 80 haneli olan bu köyden ancak yirmi ev yangından kurtulabilmiştir.

Hacaliobası– 120 haneli olup kâmilen yanmıştır.

Sandıklı– 60 haneli olup kâmilen ihrâk edilmiştir.

Kürtler– 80 haneli olan bu köy de kâmilen yanmıştır.

Çıksorut– 70 haneli olup tamâmen yanmıştır.

Ekler

ازمیر بیوک یانغینی ، آیدین ، نازللی ، برهانیه ، سوکه منطقه سنده وقوعه کتیریلین یونان

تخریبات و مظالمی حتمده ایکی قطعه راپوردر

Ek 1: Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi tarafından “İzmir Büyük Yangını, Aydın, Nazilli, Burhaniye, Söke Mıntıkasında Vukû'a Getirilen Yunan Tahribât ve Mezâlîmi Hakkında İki Kıt'a Rapor” başlığıyla hazırlanmış olan rapor.

قىشله

۲۹ - ۱۰ - ۳۳۸

ازمير - برهانيه وبلاطجى - سوکه شمندوفر خطى بويىچە يونانلىر طرفىدىن ارتكاب ايدىن مظلالم
ونجايدى كورمك اوزده ۱۵-۱۰-۳۸ كونى ۸ اولده ازميردن حرىك ايدىن اجنپي وتورك غزته چيلرله اجنپي
ضايطلرندىن مركب هيئته رفاقت ايدىن موقع قوماندانلى قاراكاهندن يوز باشى اسماعيل حقى افندينىك
راپوريدر .

ازمير - برهانيه وبلاطجى - سوکه شمندوفر خطى بويىچە يونانلىر طرفىدىن ارتكاب ايدىن مظلالمى راى العين كورمك
اوزده ۱۵-۱۰-۳۸ كونى ۸ اولده ازميردن حرىك ايدىن اجنپي وتورك غزته چيلرله اجنپي ضايطلرندىن مركب
هيئت ۱۷-۱۰-۳۸ كونى ۳۰د ساعت سوكراده ازميره عودت ايتىشدر . هيئت بروجه آنى ذواتدن عارت ايدى :

تۇرنت رومان طورپيدوسندن فرانسىز ملازمى موسيو وه تيارد
ت فرانسىز بجزبه يوز بوشىسى موسيو يوناراندى
ده با غزته سى نامنه موسيو زورز دو

اسو بجزده منتشر لوزان غزته سى مخبرى موسيو آلبر سه بلا (موسى اليه عيني زمانده باراهيسو آمرىقان مكىتىنىك
فرانسىز بجزبه سى)

زورنال دىتاليا وه ساچه رو غزته لرى نامنه موسيو فيليوجى

نوروق هرالد نامنه ۲۱۹ نورولى آمرىقا طورپيدوسندن ملازم موسيو بهرى
آمرىقا معاوتت جمعيتى نامنه موسيو بورج

ازميرده منتشر تۇقودۇ فرانسى ولولووان غزته لرى نامنه موسيو آلفرد ده رموند ، مادام شنايدر وماداموازل شنايدر
صدى حق غزته سى نامنه طورغود بك

آطنه ده منتشر حيات غزته سى نامنه مذكور غزته سىار مخبرى ممدوح رفقى بك

برنجى سياختدن سوكرآ آقره دن ازميره كلرك دشمن مظلالمى كورمكى آوزو ايدىن روس سفارتى استخبارات
ومطوعات هيئتى اركانندن و برادوا و ازميره غزته لرى مخبرى موسيو زورز آستاخوف ابه ۲۴-۱۰-۳۳۸ تارىخنده
ايدىنه كيدىلنى و ۲۵-۱۰-۳۳۸ ده ازميره عودت ايدىلشدر .

دشمن برهانيه به قدر خط كذركاهندىنى تكميل كويلرى - برايكىسى مستتا اولمق اوزده - ياقش ، كويلرى كاملا
ياغما وتلان ايتش ، اهابلسندن برقسمنى انكيزيسون مظلالمى تمثيلا انواع اشكنجه لره اولديرمش ، قادينلرنيك هررضه
تجاوز ايتش ، نهايت قاجاركن قادينلرك برقسمنى ده برابرده كوتورمشدر . اكثر منطقه ده ياقيلان كويلردن باشقه مملكتك
تروتى تشكىل ايدىن زىتونلك وايغىر باغچه لرى ده احراق ايدىلشدر .

انسانلغك يوز قاره سى اولان يونانلىر ونان ونصتيله برورده اولدوغى حكومت مشوعه سبه اخانت ايتك كى كويكدن
آشاعى برمت اولدوغنى كوسترن روملرهدرلو مظلالمى منتظم بربروغرام داخلنده ترتيب واجرا ايتش ويانينى ضايطلرنيك
امرلرله اولجه ترتيب ايدىرك معين ساعتده وجوده كتيرمشدر .

تورك ومسلمانلرك زىكئلرندىن ياره چمك ايجون وسيله لرح احدث ايدىرك زوالليرى حبس ايتك وبالا خره تهديدله
بلدلىرى آتكدىن سوكرآ آرزو ايتدكلرني تخليه وايسته كلرني نقى ويا اعما ايله مك ، اشكنجه لره انسان ضرب ايتك ؛
سونكو ، توفك ، طوبوزله برچوق منصوملك قانى ايجمك ، ديرى ديرى انسان قوبويه آتقى ، ياقى بوخونخوارلرك

تعقيب ابتدائى احوال و غرامى مقتضاسندن بولونمشدر. حتى دشمن تحت اشغالده بولونان قصبه و قرانله اشرف و منور اتى طولايلاق قيرله كونومش، زوالهله قازمه كور: و يرهك مزارلنى كنديله رنه قازديرده قدن سوكر ا سونكو ويا قورشونله اولديروب دهن ايتك كى وحشتلر كوسترمشدر. عيى هاقبت فجيئه به معروض قالان نازلينك آتجه قريه سندن برتورك ماكينست آلدنى اوج درت سونكو ياراسيله اولو ظن ايديلهرك درى ديري مزاره كومولش و مزار اوزرنده كى خفيف، طوبراق طبقه سندن بر منفذ بولارق طيشارى چيقوب مندرسى كچمك صورتيله يكي بازاره التجا و حكومتجه يكي بازار خسته خانه سنده تحت تدوى به آلتبارق اعاده عاقبت ايتش و بو آدم بوسورتله حياتى قورتارمغه موفق اولمقدر.

ظلمك انواعه شاهد اولان كويلونك معروض قالدقلى فجايع و مظللى برلسان سوزشه آكلاميرلر كن ديكلين هر هانكى بر شحصك اور برمه مى ايچون قرون اولاهاليسندن اولنى و بو عصرده اشبو مظللى يايچي ايچون ده او انسانك دور وحشته منسوب بولونمى لازمدر.

مظالمك شاهد وساي اولان هيئت بوحاللرك يك خونخوارانه و قصدى اولارق بايله بغنده كاملاً متفق قالمش و ارتكاب ايديش اولان فجايعه قارشى هبسى نفر تلى اظهار ايتشدر.

يالكر هيئت ميانده هيچ برانكيزك بولونامسى شايان دلددر. تصادفى اولارق آمرها قونسلوسخانه سنده كورديكم برانكيز سياحه اشتراك ايدجكنى بنده كزه ايكي كون اول بيلديرمش ايكن سوزنى طوتماش و عهدندن نكول ايتشدر. هيئت مختلف طبيعته، مختلف مليته منسوب ذواتن عبارت اولدقلى ايچون مظللى كوروشلرى و قناعلرى ده تخالف ايتشدر. آمرها قائلر يانينك دشمن چكيلر كن و يا بدايت اشغاله مى واقع اولدوغى كى تحقيقان تعميق آرزوسى اظهار ايتش، فرانسزلر نهمان اولورسه اولسون مظللم و فجايعه عيى درجه نقرتى موجب اولدوغى نظر دفته آلاق يالكر كورمكه اكتفا ايله متر، ايتاليان غزته جيسى عيى نقرتى اظهار ايتمكه برابر حكومتلر بنك تعقيب ايتديكى سياست ايله فرانسز يونان ادارملرى آراسته كى فرق است. راج كى مختلف اجزى ادارملر بنك بر اقدى تائير اى آكلامنه جاليمشدر.

— روس غزته جيسى اينه اساساً معلوم اولان يونان وحشتنى كورمكه بيله لزوم حس ايتجه يرهك تكرار حكومت مزك آغوش شفقتنه دوشن زوالليرك احوالى تدقيقه حصر مساعى ايله مشدر.

دور وحشتى احيا مقصد به ارتكاب ايديله مظللمدن صوك درجه متأثر اولان فرانسز يوزباشى تورك حقتى و تورك انسانقنى آندن كلديكى قدر و امكان نسبتنده مدافعه ايدجكنى و شاهد اولدوغى مظللمى هر يره بوتون آچيقلايه آكلانا جفى هيئت حضورنده وعد و تأمين ايله مشدر. بونكه برابر هيئتى تشكيل ايدن تكميل ذوات يونان وحشتنده متفق قالمش و حقيقى مدافعه ايدجكلرى بيان ايتشدر.

هر كوى كورملى تكليف ايديلن هيئت هر يره عيى مظالمك عيى صورتله واقع اولدوغنه قناعت كتيره رله « آرتق كورمكه لزوم بو قدر، چونكه زرهه كيتسهك عيى منظره قارشيسنده قالا جض، كى بر قناعت اظهار ايتشدر.

دشمن مظالمه معروض قالان كويلردن كورولن و تحقيق ايديلنلر زيرده عرض ايديلشدر :

جمعه اوواسى — استاسيون جوارنده كى تكميل اولر ياتمشدر.

دوملى كوى — كويك سكنه مى قسماً روم اولوب كويه برلى روملر طرفندن آتش و بريش، كوى قسماً ياتمشدر. كويه عائد جاملق ده احراق ايديلشدر.

قاياس — برخرى سنيان كوى اولوب كاملاً ياتمشدر.

قوناق بوغازى — بوكوى دوملى كوى استاسيونى ايله قاياس استاسيونى آراسته اون بش خانه لى بر سيلمان كوى اولوب دوملى كوى روملرى طرفندن بوتون اشياى ايله احراق، اهاليسندن برى چوجق و متباقيسى قادين وارلك اولق اوزره اون اوج كيشى شهيد ايديلشدر.

تيرياتدا — بر استاسيون اولوب ياتينده كى طاهر بك چفتلكى ايله احراق ايديلشدر.

طوربالى — (۲۰۰) خانه لى بر كوى اولوب (۸۷) سى ياتمشدر. كوى ياغما و تخريبه اوغرامش، هر ضه تجاوز ايديلشدر. يونانيلر رجعتلر نده كويدن يكرمى بش ارلك و قاديلى شهيد ايتش، بدايت اشغالدن صوك

كونه قدر شهدا مقدارى اللى نى تجاوز ايله مشدر.

طوبالی به مربوط جای باشی ، احمدلی ، قوشچی برون کویلی تماماً یاغمش ، چای باشندن سکز ، احمدلیدن آلتی ، قوشچی برون درت کشی قتل ایدیلشدر . بوتاحیه به مربوط یکی کویک یاغیسی یاغلمش ویاغینی آیدیندن چکیلن دشمن ایقاع ایتمشدر .

بومنطقه ده دشمن هانغاره (۲۳) کشی طوبالیارق هانغاره برابر احراق ایتمشدر .

ینه طوبالی به مربوط قزیلجه کوی و طولوم کویلی اشغال اتناسنده تورکره خدمت ایدیورسبکزر بهانه سیله دشمن طرفندن یاغلمشدر .

جلاد استاسیونی — یاندینی کبی استاسیون یاغینده کی شمندوفر مأمورینه مخصوص اون بش خانه ده کاملاً یاغمش ، جلادده اثر قالمشدر .

بهله وا — بوکوی قوزیکار استاسیوننه اون بش دقیقه مسافه ده در . کوی هرته قدر یاغیندن مصون قاش-ایسه ده سنه لردنبری کتدی لرینه قومشولق ایدن چیریلجه کوی روملری کویدن . بری چوچق ، بری ارکک و متباقیسی قادین اولق اوزره (۳۲) کشتنی سونکودن کچیرمشدر .

سلجوق — بوکویک اوچده ایکسی یاغمشدر . دشمن کویدن ۲۷ مسلمان قسماً قاز یاغی دوکدرک یاغق ، قسماً سونکو وقورشونله اولدی ریمک صورتیله شهید ایتمش و شهیدلر بر اؤک ایچینه قونارق اوزرلرینه خفیف طوبراق طبقه سی اورتولشدر . هیئت شوفجیج منظره نك حاملی اولان اوه قدر کیتمش ، منظره نك تأثرله شاهدی اولان هیئت تمقندن او طه قیوسی اوکنده فضله طورامامشدر .

سلطانیه — ۵۰ : ۶۰ خانه لی براسلام کوی اولوب تورکره خدمت استنادیله بدایت اشغاله یونانلیلر طرفندن یاغلمش ، بوکون اوراده هیچ برانسان و هیچ بر او قالمشدر .

عزیزیه — دشمن چکیلرکن کویک نصفندن فضله سی یاغمشدر .

خاووچجیلی — سکسان خانه لی براسلام کوی اولوب دشمن اشغالک بدایتده یاغمش ؛ اولا اوچ ، چکیلرکن ایکی کشی بی شهید ایتمشدر . حتی زواللیردن براختیاری قلاغوز دیبه عزیزیه قدر کتیره رک باغچه ایچنده اورمشدر . کویک زیتونلکی و بر مقدار ایچیر آغی ده یاغلمشدر .

زیتون آلان ، کوچجیلی کویلی ده بدایت اشغالنده دشمن طرفندن یاغلمش ، باریناجق هیچ بر او قالمشدر . بلاطجق — ایکی عله لی ودرت بوزی متجاوز خانه لی برکوی اولوب نصف یاغمش ، کویده انواع مظالم ارککاب ، عرضه تجاوز ایدیش ، دشمن چکیلرکن کوی اهاالیسنیدن (۱۵۰) یه قریب مسلمان شهید ایتکله صوک وظیفه دناثنی ده ایفا ایتمشدر . بورادن بوزه قریب برابرنده کورتدیکی قادیندن آنجق برقسی عودت ایده بیلمش ، متباقیسنک حیات و عاتی مجبول قالمشدر .

تکه کوی — بوکویدن یالکز برجامع ایله بش آلتی او یاغمش ایسه ده بوکا مقابل کویک تکدیل باغچه اولری یاغینه معروض قالمشدر . دشمن کویدن یکریمی کشی بی شهید ایتمشدر .

نشتییه — درنده اوچی یاغمشدر .

دره کوی — نصف یاغمشدر .

قزیزلجه بیکار — کوی یاغیندن قورتولش ایسه ده اهاالیسی اولری کاملاً یاغمایه معروض قالمشدر .

کوموش کوی — کاملاً یاغمش ، هیچ بر او قالمشدر .

یکی کوی — درنده اوچی یاغمش ، اهاالسنک حیات و عاتی مجبول قالمشدر .

نابلی — ۲۰۰ خانه لی برکوی اولوب دشمن مظالمیندن بختیار بر صورتده قورتیلیمش عد ایدیلن کوی اهاالیسنیدن درت کشی شهید ایدیش ، ایکی او یاغلمشدر .

کرمنجک — ۹۲۰ خانه لی اولان بوتاحیه مرکزی و استاسیون همان کاملاً یاغمشدر . ناحیه یونان اشغالی آلتنده

قادینی مدت طرفنده (۸۰۰) کفیسنی ضایع ایتمش ، بویچره لردن (۲۰۷) سی دشمن چکیلرکن یونانلیلر طرفندن قتل ایدیلشدر . آیدین حوالیسنده نفس ناحیه دشمنک الک فجیج بک خونخوارانه وحشته

ممرض قالمش ، اشكنجه نك اڭ مدهشى تطبيق ايديلىشدر . يونانلىلر ۶۳ كشىنى برأوه طولدي يراق هېنى سونگودى كچيرمش ، برقوقوبه آتمشدر . بونلر مياننده طهوز يرندى سونگولنه رلك اولدى ظنيله قوپوبه آتيلان « عالم » اسمنده كى بركنج هيئته سونگول يارارنى كوسترمش وكوى اهالىنى طرفىدن قوپودن چيقاريلان بوكنجك باشنده كى قوپو برهسى وقه نك مادى دىلىنى هيئته قارشى ابراز ايتشدر . ديگر شريف على اوغلى احمد اسمنده كى شخص قبايله قلمش اوپلته نك باجاسنه چيقه رق كنديسى اولومدن قورتارمش وكنديسى هيئته تقديم واوراده جريان ايدن وقه نى قتل ايتشدر .

ينه بوكويدن اون باشلارنده براسلام قيزينك قارننه سونگوصوقيلمش وسونگوياراسى هيئته كوسترلىشدر .

خضر بكلى — ۳۰۰ خانەلى اولان بوكوى كاملاً ياقيلمشدر .
ئەمان كوالى — يانامش ايسه ده انساخه ضايعات ويرمشدر .

رئيس كوى — (۶۵) خانەلى اولوب (۵۵) ى دشمن طرفىدن ياقيلمشدر . بوكويدن « آلكساندرا » اسمنده بردوقتور ۱۳۰۰۰ ايرا آلمش .. كويليلر بودوقتورك ازميرده موقوف اولدوغنى سويليورلر .

قره آچاچلى — ۱۲۰ خانەلى اولوب اوچده ايكيى يانمش . ايكي كشى شهيد ايديلىشدر .
اوزوملى — ۳۰۰ ى متجاوز خانەيه مالك اولان كويك اوچده ايكيى يانمش وخراب اولمشدر .
أربكلى — قرق بيش خاھ يانمشدر . دشمن بوكويدن (۵۲) مسلحانى طوبوزله باشلرينه اورمق ، اوسطوره ايله كسمك صورتيله اولديرمش ، بوژواليلر مياننده يالگىز قباچى حسين نامنده كى شخص قورتولمشدر . بومدهش وقه نى هيئت مرقوم حسينك آغزىدن ديكلمه مشدر .

عمر بكلى — كوى يانمش ايسه ده كويك باغ وياغچه طامىرى كاملاً احراق ايديلىشدر . دشمن بدايت اشغالدىن رجعتنه قدر كوى اهالىسندن (۲۷) كشىنى قتل واحراق ايتمش و (۷) كشىنى اسير صفتيله حبس ونقى ايله مشدر .

قره بيكار — آيدىن متصرفلنتجه استحصال ايدىلن معلوماته نظراً بوكويدن ۲۰۰ خانە ، ۲ جامع ، ۴۰ خان ، حمام وديكان ، ۲ فابريقه ، ۲ مكتب ، ۳ اماكن ميريه يانمشدر . اولجه ۲۳۳۸ نفوسه مالك اولان كويده حالاً ۸۰۰ كشى قالمشدر . دشمن بدايت اشغالده (۲۸) كشىنى استاسيون اوكنده اولديرمش وكوى تاميله ياغما ايديلىشدر . دشمن چكيليكرن ۳۳ قاديى برابرنده كوتورمش وبيچاره لرك عاقبتى حقتده هيچ برمعلومات آلتنامامشدر .

قره بيكار مركزى ناحيه نى ايله ناحيه م مربوط قرادن اللى كشى اسير حرب اولارق كوتورلمشدر . دشمنك يادىنى بونجه مظالمه رغماً اهالى كويده كى روم مكنتىنى تحت محافظه يه آلمش وتوركك فضيلتى شومادى دليل ايله هيئته كوسترمشدر .

ميشهك — ۶۰ خانەلى بوكوى اولوب كاملاً احراق ايديلىش . كويلودن برمقدار انسان اولديريلىشدر .
آرزولر — ۷۰ : ۸۰ خانەلى اولان بوكوى يونانلىلرك رجعتنده كاملاً ياقيلمشدر .
محمدلر — ۵۰ خانەدن عبارت اولان بوكوى دنخى كاملاً يانمشدر .
قره كيسا — ۱۲۰ خانەلى اولوب كاملاً احراق ايديلىشدر .
ايكيز دره — بوكوى درت محله دن عبارت و ۲۰۰ خانەلى اولوب كاملاً احراق ايديلىش وهيچ برأو قالمامشدر . قزىلجه كوى — قسم اعظمى يانمشدر .
آخور كوى — ۸۰ خانەلى اولان بوكويدن آنجى يكرى او يانغىندن قورتىلايلىمشدر .
حاجى على اوباسى — ۱۲۰ خانەلى اولوب كاملاً يانمشدر .
سندقلى — ۶۰ خانەلى اولوب كاملاً احراق ايديلىشدر .
كورتلر — ۸۰ خانەلى اولان بوكوى ده كاملاً يانمشدر .
چيى صورت — ۷۰ خانەلى اولوب تماماً يانمشدر .

